

Internet, děti a my dospělí

Kdo si hraje, nezlobí ... známé heslo svádí k tomu, že rodiče ponechají dětem volnost ke hraní v maximální míře – aby byl od nich klid. Dnes ale děti nezaujímeme dřevěnými stavebnicemi, ale jejich zvědavou duší uchvacuje bezendná studnice informací – internet. Ne již hraním na indiány, ale vysedáváním u počítače tráví děti většinu volného času ...

Internet ... „fenomén“ přelomu druhého a třetího tisíciletí ... Děti narozené u nás deset let před koncem tisíciletí přicházely ještě do světa bez „pécčček“ a bez internetu. A pak najednou nastal zlom. Celou naši planetu obklopila pomyslná pavučina umožňující věci dříve vyhrazené říši čar a kouzel. Internet se stal doslova a do písmene „zrcadlem doby“. A dětské duše jsou tak citlivé a přitom přizpůsobivé. Není tedy divu, že se snadno naučí internet používat, využívat ... a dají se jím do jisté míry pohltnout. Podle statistik je plná čtvrtina uživatelů internetu mladší dvaceti let.

Internet poskytuje volnost ve vyhledávání informací, ale i v jejich poskytování. Nerozeznává žádné hranice ani bariéry. Je to vlastně pomyslný svět sám pro sebe, obepínající náš reálný svět jako opravdová pavučina. Toho lze využívat k účelům dobrým, především k duševnímu obohacení sama sebe i druhých, ale také s úmyslem zlým. A to proto, že virtuální svět internetu vytvářejí a plní stejní lidé jako žijí ve světě reálném – tedy dobří i zlí.

Hned na začátku bychom měli pohlédnout na pomyslné váhy. Na jedné misce jsou vyrovnány přínosy a klady, co dobrého internet dětem přináší. Na misce druhé vidět nebezpečí a zápory. Která miska je těžší? Bezesporu ta, kde jsou plusy internetu. Ale pozor; ani ta druhá miska není prázdná a rozhodně by se nevyplatilo její obsah podceňovat.

Pamatujte ... děti používají internet stejně jako my, ale mají na to mnohem víc času!

Co děti na internetu hledají?

Dříve než se zamyslíme nad nebezpečími z Internetu přicházejícími, měli bychom se zamyslet nad tím, co vlastně děti na internetu tak přitahuje?

Děti si především hrají ... v tom jim internet nabízí opravdový ráj a hry všeho druhu od jednoduchých, co je odehrají za pár vteřin až po takové, co se hrají třeba několik dní. Hrát si mohou sami nebo ve skupinách a společenstvích rozprostřených po celém světě.

Starší děti již ocení internet jako zdroj informací. Najdou zde podklady ke studiu a dozví se věci, na které nebyl ve škole čas ... nebo bohužel na ně nestačili sami učitelé. Najdou zde samozřejmě i hotové „taháky“, referáty, domácí úlohy, takže někdy lze stěží odlišit co se naučily a co opsaly.

Paralelně s hraním a sháněním informací děti využívají internet ke komunikování. Nabízí se jim tu elektronická pošta – především pro cílenou komunikaci a výměnu informací a dále pak rozličná prostředí pro diskuse; tzv. chatování nebo konverzaci online, jako je ICQ, Skype nebo společenské weby typu Libimseti.cz, Lide.cz, Rande.cz, apod. K tomu přistupují ještě mobilní telefony s možností posílání textových zpráv.

To, zda jsou a budou tyto na první pohled lákavé možnosti pro děti přínosem – záleží na nich i na nás. Jak říká staré dobré přísloví o ohni – Dobrý sluha, ale zlý pán – to platí celkem bez výjimek v mnoha jiných oborech lidské činnosti; výjimkou není ani vztah dětí a internetu.

Pozor – z dlouhodobých výsledků výzkumů plyne, že děti ve věku 12 až 17 let se nejenom ve většině případů označují za intenzivní uživatele Internetu, ale jsou také ve velké míře (98 %) uživateli mobilních telefonů. Telefony však obvykle nevyužívají k chatování a seznamování.

Několik skutečností, které by neměly být podceňovány

Internet poskytuje řadu radostí, informací a poučení ... ale jsou tu i určitá a mnohdy značná nebezpečí. Ta číhají zejména na ty méně zkušené, což bezesporu platí zejména pro děti a mládež. Zde je však na místě zdůraznit jedno – obratem „na ty méně zkušené“ není myšleno nic, co se týče zvládnutí rutinní práce s počítačem a

operačními návyky práce s ním; v tom jsou děti obvykle chápavější a pružnější než většina dospělých. Jde tu však o vztahy mezi lidmi a zejména s těmi, co Internet zneužívají k temným cílům.

Existuje několik základních skutečností, se kterými by se měly děti seznámit dříve, než si poprvé sednou k počítači připojenému na Internet (ale zároveň by je měli znát a uplatňovat i ti, kdo přístup k počítači umožní). Ovšem pozor – opatrnosti není nikdy nazbyt jen při práci s počítačem, ale obecně s jakýmkoliv komunikačním zařízením (počítaje v to i vlastní ústa a dnes tolik již i mezi dětmi rozšířené mobilní telefony). Na co by se tedy mělo dávat pozor především?

- Nikomu nesdělovat své osobní údaje ani údaje rodičů, spolužáků a přátel. Dříve to požadoval „ten ošklivej strejda“ výměnou za bonbónek, dnes je nebezpečí úniku takových informací „mezi řečí“ na počítači či po telefonu mnohem vyšší.
- Uvědomovat si, že totožnost lidí, se kterými po Internetu nebo po telefonu člověk koresponduje, není nikdy jistá (viz pohádka O vlku a kůzlátkách).
- Jakákoliv nečekaná výzva k osobní schůzce by měla být posuzována jako podezřelá a zejména v případě dětí striktně odmítnuta. Sem bychom mohli zařadit i výzvy k zobrazení přes webové kamery.
- Pokud se dítěti při práci s počítačem nebo mobilním telefonem stane něco nezvyklého nebo nepříjemného, mělo by být dítě informováno, aby se automaticky a neprodleně obrátilo na rodiče nebo jiného dospělého, kterému důvěřuje. Může to být cokoli – od „verbálních sexuálních hrátek“ obvyklých na různých chatech až po pokus proniknutí k rodinným financím. Nepodceňujeme mobilní telefony – ty často zprostředkovávají přístup na Internet – proto nebezpečí hrozící počítačům de facto hrozí i mobilům (nebo přesněji přes mobily).
- Mnohem silnější by měla být role rodičů a vychovatelů. Tak jako o bezpečném přecházení vozovky by měly být děti informovány i o nebezpečí, která na ně číhají při výměně informací přes jakákoliv média.
- V neposlední řadě by neměla být zanedbávána ekonomická stránka věci – zejména u rodin, kde je připojení takového typu, že cena odpovídá délce práce s Internetem. Ovšem to není všechno – leckde jsou i limity objemu přenesených dat (nad určitý paušální objem se další megabajty platí). Spíše opomíjena jsou i zdravotní rizika – fyzická i psychická – vyplývající z vysedávání u počítače. Ani otázka působení mobilních telefonů na organismy, zejména vyvíjející se dětské, není plně a uspokojivě vysvětlena.
- Opatrnosti je nutno dbát i z pozice „druhého břehu“. Pokud vytváříte jakékoliv stránky, prezentace a jiné zveřejňované informace týkající se dětí, je třeba brát na zřetel jejich speciální právní status quo ... takže ani například stránky s fotografiemi z dětského prázdninového tábora by neměly obsahovat obrázky dětí bez explicitního souhlasu jejich rodičů. Totéž v bledě modrém ovšem platí třeba i pro posílání snímků pořízených mobilním telefonem!

Alarmující jsou zjištění, že děti se snadno nechají přemluvit ke schůzkám, o kterých dospělí neví (považují je za svou osobní záležitost) a také nemají zábrany při zveřejňování identifikačních údajů.

Dále si proberme uvedená nebezpečí detailněji a podívejme se, jak se proti nim lze bránit.

Kontaktní údaje

Co by dítě nemělo nikdy nikomu sdělit – při práci s Internetem, s mobilním telefonem nebo i ústně, pokud nemá naprostou jistotu, že informace požadující osoba je plně důvěryhodná?

Jde především o:

- Své vlastní jméno, zejména pak příjmení.
- Jakoukoliv adresu – bydliště, školy, zaměstnání rodičů, rekreační chaty a podobně
- Telefonní číslo do bytu, na mobilní telefon, telefonní čísla rodičů, kamarádů a známých.
- Jakékoliv přihlašovací podklady ke službám poskytovaným Internetem, operátory mobilních sítí a podobně.

Počítač umožňuje vytvářet vizitky v papírové i elektronické podobě. Také na těchto vizitkách, pokud je děti budou chtít dělat, by údaje měly být spíše v neutrální formě, která neumožní bližší identifikaci. Součástí takové „dětské vizitky“:

- Může být jméno či přezdívka, ale rozhodně ne příjmení.
- Může být město, kde dítě žije, ale ne přesná adresa.

- Může být povídání o dítěti (záliby, koníčky, jazykové znalosti .... atd.) ale rozhodně nic, co by prozradilo totožnost dítěte či jeho rodiny.

Totožnost „těch na druhém konci“

Hovoříme-li telefonem, mobilním telefonem a nebo přes počítač (ať již psanou či mluvenou formou), nemáme nikdy jistotu, že „ten na druhém konci“ je skutečně tím, kdo se nám představil. Samozřejmě, ne každý, kdo vstoupí do dialogu s dítětem, musí být zrovna pedofilním zvrhlíkem, ale děti by měly být vedeny k tomu, aby si dávaly pozor a byly spíše nedůvěřivé než naopak.

Vodítkem ke zbystrění pozornosti mohou být lidé, kteří se chovají nezvykle laskavě, tvrdí o sobě, že jsou hodní strýčkové (tetičky), slibují dárky a zajímají se o soukromé až intimní otázky. Mezi řečí se pak mohou nepřímými otázkami snažit vyloučit informace, o které jim jde. Pokud se jedná o telefonní hovor, je nejlépe takový ukončit. Pokud jde o formu psanou, je na místě upozornit někoho dospělého a nechat na něm, jak bude dále reagovat.

Děti mohou mást podvodníci slibující třeba dobití kreditu na mobil výměnou za telefonní číslo nebo jiné kontaktní údaje. Dítě by mělo být vedeno k tomu, co se bude znamenitě hodit i v dalším životě – nikde, tedy **ani na Internetu nikdo nikdy nic nedá zadarmo**. A pokud to kdosi o čemsi tvrdí, jde s jistotou o zlého strejdu - podvodníka.

Hrubou chybou je také vyhovět pokusům vyloučit peníze předem za dosud neposkytnutou službu či zboží. Děti by měly být poučeny, že pokud své peníze pošlou někam a někomu jen za slib, že později obdrží nějaké zboží ... hrozí, že o ně přijdou. Do takových situací se lze snadno dostat, když podlehnou marketingovým kampaním u příležitosti různých svátků, Vánoc, den sv. Valentina a zvláště pak v kombinaci s různými fiktivními lotériemi, výhrami a podobně.

Někteří lidé se mohou vydávat za správce stránek, pracovníky technické podpory poskytovatele připojení k internetu a pod slibem úpravy či řešení technických problémů se snaží získat osobní a přístupové údaje, hesla, aj. s cílem jejich zneužití.

Výzva k osobnímu kontaktu

Korespondence po Internetu a zejména pak kontakty v prostředích diskusního zaměření (chaty) mohou vést k požadavku na fyzický kontakt; setkání s dítětem. Je velice alarmující, že podle průzkumů považuje pouze 49 procent českých dětí setkání s cizím člověkem, které je domluvené přes internet, za nebezpečné.

Děti by měly být poučeny, aby takové výzvy k setkáním odmítaly zásadně a vždy. Pokud je již předem jasné, že žádost o setkání má sexuální podtón, lze okamžitě kontaktovat internetovou horkou linku (Internet Hotline ... viz následující kapitola).

Děti by měly být poučeny, že i „úředně se tvářící“ výzvy přicházející ve formě mailu, jsou pravděpodobně falešné. Seriózní organizace, obzvláště pak ty, co mají něco do činění se státní správou, touto formou s občany nekomunikují.

Neobvyklé výzvy a události

Podezřelé výzvy a žádosti o setkání rozšířme o jakékoliv podivné výzvy, žádosti a upozornění přicházející ve formě mailů nebo zpráv SMS. Nejčastěji se může jednat o sexuální a vulgární návrhy objevující se na stránkách určených dětem.

Webové stránky ovšem jsou pod jistým – i když ne stálým – dozorem svých provozovatelů, webmasterů, apod. Ti mají do jisté míry možnost hlídat a korigovat obsah stránek. Více nebezpečné jsou stránky diskusního charakteru (chaty), kde komunikace probíhá v reálném čase a také speciální komunikační a chatovací programy typu ICQ, ke kterým provozovatelé sítí ani nemají přístup. Nebezpečí do jisté míry mohou násobit čím dál tím rozšířenější webové kamery, které umožňují online vizuální kontakt.

Pokud se na obrazovce počítače nebo na displeji telefonu objeví cokoliv, s čím si dítě neví rady – nebo je dítě žádáno o něco nezvyklého, mělo by ihned zavolat někoho z rodičů, učitelů, starších sourozenců a podobně. Do té doby by nemělo v práci pokračovat, nic nevyplňovat, nic nepotvrzovat.

A teď pro ty starší a zkušenější je zde jeden tip – Pokud se na internetu, webových stránkách nebo na chatu setkáš s něčím, co se zdá být nelegální, neignoruj to! Byl zahájen provoz služby Internet Hotline. Oznam svůj postřeh na adresu oznamte@internethotline.cz.

Služba Internet Hotline (www.internethotline.cz) je provozována Nadací Naše dítě v rámci projektu Saferinternet.cz (www.saferinternet.cz) a klade si za úkol, ve spolupráci s veřejností, Policií ČR a provozovateli internetových služeb čelit šíření dětské pornografie a šíření dalšího nelegálního obsahu po Internetu.

V rámci téhož projektu byla zřízena i asistenční linka určená na pomoc dětem v nouzi, kterou provozuje Sdružení Linka bezpečí. Pokud si dítě neví rady a z jakýchkoliv důvodů nechce nebo nemůže požádat o radu někoho staršího ze svého okolí, může se obrátit na tuto linku (Internet Helpline, www.internethelpline.cz), která mu poradí a pomůže vyřešit choulostivé otázky a problémy, na které dítě může na internetu narazit.

Informovanost rodičů

Na základě průzkumů se ukazuje, že rodiče často nemají ponětí o tom, co jejich děti může na internetu potkat. Pětina žen a třetina mužů se domnívá, že děti jsou zcela v bezpečí, když si s kamarády povídají přes počítač (a nezlobí ... což je často účelem koupě počítače). Otázka bezpečnosti se tak mnohdy redukuje podle starého televizního schématu – stránky nevhodné pro děti a „ty ostatní“. Ovšem blokování stránek se sexuální a podobnou tematikou stejně nemívá valný efekt – pokud děti chtějí, obvykle jakékoliv bariéry překonají z kratší čas než kolik rodiče potřebovali k jejich vytvoření.

Ekonomická a zdravotní hlediska

Dítě u počítače a s mobilním telefonem ... to je otázka z hlediska rodinné ekonomiky celkem zajímavá. Dnes již spíše do říše bájí případy, kdy dítě za pomoci rodinného telefonu rázem zmařilo plány na koupi rodinného Trabanta tím, že si telefonovalo s kamarádem s Austrálie .... Další nebezpečí pak přineslo vytáčené připojení k internetu, kde se podle aktuálních tarifů platilo za dobu spojení – pokud takové připojení někdo má dodnes, pak mu nekontrolovaná dětská zvědavost na internetu jistě může způsobit pěkný průvan v peněžence.

Je třeba dát také pozor na smluvní podmínky při sjednávání jiných typů připojení. Bývá třeba zvykem, že při paušální platbě je součástí paušálu přenos určitého objemu dat měsíčně. Co je navíc, tak se platí samostatně. Takže ... pokud dítě s oblibou stahuje hry, obrázky či různé animace a hudbu – může se nepříjemně překvapení skrývat i zde.

Při práci s počítačem – zejména té soustavné – vystupují na povrch civilizační neduhy. Jde o věc poměrně novou a proto podceňovanou. Může se jednat o poruchy hybnosti končetin a jejich částí, poruchy páteře i nadměrné zatěžování očí. Sezení u počítače je pro mnohé atraktivnější než pohyb venku. Zejména poškození páteře v důsledku nesprávného a dlouhého sezení může mít u dětí mnohem horší průběh než u dospělých a přenést se pak i do dalšího života.

Co se ochrany duševního zdraví týče, jsou již známy případy, kdy mladí lidé museli být hospitalizováni v psychiatrických léčebnách v důsledku skutečné závislosti na určitých počítačových hrách; pro takové lidi pak v podstatě může splynout hranice mezi reálným a imaginárním světem. A Internet je brána do světa her otevřená opravdu dokořán. A nejen co se týče přístupu k nim, ale člověk tu najde i celé společnosti hrající kolektivně a snažící se pokořit jeden druhého.

Co se her týče ... snad pěstují postřeh a třeba také rychlost rozhodování – ale v době, kdy si děti mají formovat a upřesňovat svůj názor na svět, mění tyto lidi v bezduché (většinou válečné) stroje. Jak se ukazuje, děti nejsou dnes sečtělí a jejich fantazie díky tomu plně nepracuje. Díky informacím dosažitelným v libovolném množství a kvalitě se sice mohou stát odborníky – jenže jednostranně zatíženými. Bez znalostí o jiných věcech kolem nich

Internet a s ním spojené věci přináší lidem sice určité bohatství – duchovního charakteru, samozřejmě – ale jednostranné zaměření na jakékoliv bohatství nikdy nesměřuje k harmonickému a plnohodnotnému vnímání světa.

Probrali jsme si nebezpečí z Internetu přicházející. Nyní se zaměříme na to, jak jim čelit.

Rady dětem

Něco ke korespondenci

Ve všech případech jednej s rozmyslem. Raději si všechno promysli než něco uděláš. Stisknout klávesu je ta nejjednodušší věc – ale co se stane potom? Víš to bezpečně? Před nedávnem proběhla zpráva o malém dítěti, které intuitivní prací s počítačem rodičům objednalo osobní automobil ... Pokud bude na tebe někdo nebo něco pospíchat, asi v tom bude nějaká čertovina.

Pokud si s někým po Internetu nebo mobilním telefonem jen tak povídáš ... a toho dotyčného moc neznáš ... nebuď příliš sdílný. Nevíš přece dobře, kdo je tvůj protějšek doopravdy. Může se tvářit chápavě, povzbuzovat tě k hovoru, nenápadně a obratně získávat další a další informace – a pak je otočit proti tobě. Může tě zesměšnit, prozradit celému okolí tvá tajemství, odhalit a zneužít tvé slabiny.

Pokud se ale jedná o dobrého a spolehlivého známého, pak je samozřejmě vše jinak. Jisté soukromí a intimita při korespondenci může navodit nerušenou atmosféru, ve které mohou vzniknout dobré rady a napomáhat k řešení krizí a problémů, nestranně posoudit tvé chování.

Problémů má každý dost a dost ... a právě ty jeho jsou ty největší na světě, jak každý víme. Tvrdit, že děti nemají problémy, je nesmysl. Mají ... ty své ... a neměli by si je ještě přidělovat neopatrnou manipulací s Internetem. Nepouštějte se na neznámou půdu ... do neznámých věcí, které by mohly být nebezpečné. Nenechte se vyhecovat kamarády a snažit se je přetrumfnout. I na internetu se lze dostat do potíží – v případě dětí tam spíše přivést rodiče. Neznalost zákona neomlouvá, říká se právem – a na Internetu se navíc dostanete během okamžiku i do jiných zemí, kde více než jinde může platit přísloví – jiný kraj, jiný mrav. Pokud se dostanete do nějaké situace, která přímo hrozí problémem, buďte rádi, že jste z ní vybruslili se zdravou kůží – a nepokoušejte náhodu příště znovu ...

Při korespondenci samotné byste měli ctít jedno krásné indiánské přísloví – Jednou vystřelený šíp a jednou vyřčené slovo nevezmeš nikdy zpět. U elektronické korespondence a posílání zpráv SMS je to jednodušší o to, že slova lze promyšlet a přeskupovat, nahrazovat a vypouštět. Ale po stisku jednoho tlačítka se tvoje myšlenka dá na cestu ... A pokud bylo cílem dopisu či zprávy způsobit někomu bolest, urazit ho nebo poškodit ... už to nepůjde vzít zpět. Ztratit přítele je mnohem jednodušší než ho získat.

Několik rad k bezpečnosti

Nejprve rada velmi prozaická ... pouč se o počítačových virech. Pozor na přílohy zásilek obsahující soubory. Pozor na jakékoliv soubory přicházející z Internetu. Je počítač vybaven antivirovým programem a je jeho databáze aktuální? Neposílej sám nikomu soubory, o kterých nevíš, zda jsou opravdu „čisté“ ...

Děti mají tendenci si hrát ... to je v pořádku. Ale nikdy si nezkoušejte hrát na někoho jiného na Internetu – až vám připadá, že vás nikdo nevidí a nikdo na to nepřijde. Obvykle na to nikdo opravdu nepřijde – ale pak se třeba může stát něco nedobrého jménem toho, na koho si hrajete – a přivedete ho do neštěstí.

Internet je vizitkou lidské inteligence – důkazem schopností lidstva. Proto i ty při práci s Internetem nejednej bezhlavě a přemýšlej ... Informace na Internetu přicházejí ze všech stran ... jejich důvěryhodnost nemusí být zaručená – nevěř tedy všemu, co se (nejen) na Internetu píše ...

Za obrazovkou tvého monitoru se může skrývat nepřítel. Ty ho nevidíš, ale on chce tebe získat – nepouštěj ho dál. Nedávej mu svou adresu a telefon, neodhaluj mu své slabiny. Nenech se ohrozit ... ale sám neohožuj jiné – i když třeba víš jak.

Indiáni se nechtěli nechat fotografovat, věřili, že by tím nepřítel mohl získat jeho duši. Chovej se tak, jako by to byla pravda – neposkytuj své fotografie komukoliv bez uvážení ...

Hesla a přihlašovací údaje ke schránkám a službám Internetu jsou jenom pro tvou identifikaci – ty nesvěřuj ani přátelům.

Pokud tě někdo osloví neobvyklým způsobem – vulgárně, hrubě, neslušně ... neodpovídej mu. Tím ho vyvedeš z míry víc než kdybys mu oplácel stejnou mincí ...

Pokud někdo bude vyžadovat schůzku po Internetu, buď tím nejbezpečnějším surfařem na světě! Jen pokud je pravděpodobně, že je to nabídka nepostrádající smyslu (třeba nějaký konkurs a podobně), informuj napřed rodiče a po dohodě pak zareagujte ...

Chce-li tě někdo ohromit vulgárním nebo jinak s tvým věkem neslučitelným textem, obrázkem, videem a podobně, neodpovídej a jestliže se tak stalo v souvislosti s nějakou webovou stránkou, již ji příště nenavštěvuj. Vymaž soubory cookies nebo někoho požádej, ať to udělá za tebe. V případě jakýchkoliv nejistot zavolej na pomoc někoho staršího a zkušenějšího – nejlépe rodiče.

Nikdo učený z nebe nespádl ...

Internet je velice intuitivní a práci s ním zvládne každý bez problému. Ale ono je to jako třeba s autem. Otočit klíčkem ... šlapat na pedály, přehazovat rychlosti a kroutit volantem ... to zvládne i cvičená opice. Ale být dobrým řidičem – to je výsada nemnohých. Tak proč se nesnažit, abys i ty byl dobrým „surfařem“ na vlnách Internetu?

Jak se ale říká – nikdo učený z nebe nespádl. Ne všechno se dá odpozorovat a je dobré si najít někoho, komu věříš a kdo ti může být rádcem. Neboj a nestyď se zeptat – vždyť i on kdysi začínal – a třeba to není ani tak dávno. a pak je tu další modré přísloví – Kdo se neptá, nic se nedozví. Někdy se budeš třeba hodiny trápit nad nějakým problémem – a ono přitom stačilo jen stisknout klávesu, která nebyla nikde vyznačená nebo zadat příkaz, který z dokumentace jaksi vypadl ... stává se to. A do třetice přísloví .... Kdo hledá, najde. A na Internetu se dají najít odpovědi na spoustu otázek. Třeba i o Internetu samotném a práci s ním.

A pokud ne? Najdi si někoho, s kým by ses mohl o problémech na internetu poradit. Nejlépe ale skutečnou osobu z masa a kostí ... Někoho, kdo bude na dosah, když budeš potřebovat pomoc. Třeba učitele, co je fanda na počítače, staršího sourozence ... někoho ze sousedství. Snad v tomto ohledu neuspěješ u rodičů a naopak budeš sám jednou jejich rádcem? Kdo ví ... Ale o to více a svědomitěji se na svou „učitelskou roli“ připravuj.

Rady těm odrostlejším ...

Děti a mládež ... co je mezi těmi dvěma slovy stejného a co odlišného ... Mladí lidé rostou, mění se jejich zájmy a chtějí dobývat svět ... a jistě se jim to podaří, mají chuť, mají elán, mají znalosti – mají přece Internet. Ale i jim se může dobrý sluha změnit ve zlého pána. Někdy jejich vlastní vinou, jindy z neopatrnosti.

Zamyslete se vždy dobře nad tím, co a komu pomocí počítače posíláte nebo zveřejníte. Je třeba slušností. získat souhlas toho, jehož fotografii chcete zveřejnit ... a u dětí je předpokladem souhlas rodičů. Pozor na autorská práva – ať již cizí nebo i ta vaše ...

Vy a vaše okolí

Internet lze využívat ... ale i zneužívat. Ty tam jsou sice doby, kdy se daly naprosto volně stahovat hudební skladby navzdory všem autorským zákonům ... ale paragrafy jsou, byly a budou pěkně zakroucené ... a dostat se s nimi do konfliktu není radno. Ani na Internetu ne – nenechte se proto nijak ovlivnit a strhnout k jakémukoliv nelegálnímu obchodování, skrytí pod rouškou zdánlivé anonymity ... Není to pravda, nikdo není na Internetu anonymní – pokud se nechová slušně. Pokud budete Internet využívat jako rádce a zdroj informací, bude vše v pořádku ... ale jak vypustíte džina z láhve plné pomluv, urážek, pornografie, drog a bůhvíčeho ještě ... bude zle. To mějte na paměti.

Jistě nemáte rádi, když vás někdo obtěžuje věcmi, o které nestojíte. Nedělejte tedy jiným to, oč sami nestojíte. Neútočte na jiné bezdůvodně svými zprávami o které nestojí (spamy) a nenarušujte jejich soukromí ... Ono také čím víc byste takových zásilek posílali, tím více by jich hodilo i vám – tak už to na Internetu chodívá. Dávejte si pozor na programy, které mohou sledovat vaši činnost na Internetu. Snad již máte své bankovní konto – i to bývá dnes zvykem – a jistě nechcete, aby jeho obsah náhle zmizel. Dbejte tedy o bezpečnost svého počítače a postarejte se, aby byl vybaven programem na identifikaci a likvidaci „špionážních programů“ (spyware)..

Jako dítě jste se díky vlastní důvěřivosti třeba někdy mohli stát terčem nějakého útoku, podvodu nebo nejspíše zertu. Neoplácejte to teď světu. Ano, přijdete asi na to, jak a čím by se dalo zaútočit na nějaké stránky – není to obvykle nic tak složitého ale nedělejte to. I zde platí zákony – nebo „jen“ pravidla slušného chování. Pokud bude vaším vzorem „borec“, co se dokázal „nabořit“ do sítě Pentagonu ... zaděláváte si na průšvih a výhled do světa přes silné mříže. Nesnažte se dělat jiným uživatelům to, před čím jsme vás varovali jako dítě – získávat údaje o soukromí a podobně. A vlastně úplně obecně – nenuťte prostřednictvím Internetu lidi dělat to, co by normálně dělat nechtěli.

Internet je svým charakterem médium spojující svět. A svět – to jsou různé rasy, národy ... spousta lidí vyznávající různá náboženství i ateistů; mužů i žen. Internet by měl spojovat – to by mělo být i vaším posláním – a v žádném případě nešířit náboženskou a rasovou či jinou nenávisť. Ono je to i dost nebezpečné – ať již z hlediska právního či prostě proto, že by vám najednou mohl někdo zapálit střechu nad hlavou.

Braňte se

Začněme opět tím, co platilo už pro děti, ale a platí pro všechny věkové kategorie ... vojáci tomu pravidlu říkali – Důvěřuj, ale prověřuj ... Ano, Internet je plný informací. Ale nikde není zaručeno, že jsou to informace korektní nebo že nejsou zastaralé. Přebírejte cizí myšlenky kriticky a nic neberte tak, že co je psáno, to je dáno. Používejte jednu osvědčenou věc, která se tak trochu opomíjí – vlastní tak zvaný „selský rozum“. Informace raději ověřte z více zdrojů ... možností bývá celá řada. Jen tak si neuříznete ostudu a nestanete se terčem zaslouženého posměchu. Uvažujte logicky a s nadhledem. Nepouštějte se na tenký led – budujte vše na již existujících základech a rozšiřujte tak platformu svých vědomostí – jako základ pro další a další vědomosti.

Nepodceňujte potenciální útočníky z Internetu. Je velmi pravděpodobné, že jsou pro svou nekalou činnost vybaveny technikou i znalostmi, které vám chybí. Útočník svůj útok pečlivě plánoval ... nejednejte pod dojmem emocí. Vy máte opět jen svůj selský rozum – a ten vám musí zabránit naletět. Nevěřte ničemu, kde vás někdo po internetu vyzývá k odhalení vašeho soukromí – i když to bude zdánlivě korektní hlavičkový papír banky nebo jiné organizace a zpětná adresa zní věrohodně. Loga lze snadno ofotit a adresy se přesměrují kamkoliv obratem ruky ... A nesnažte se na podvodné záznamy odpovídat – i když chcete jen vynadat původci. Nemá to cenu ... a ten si navíc ověří, že vaše adresa je funkční a „živá“.

Jak se praví v jedno ze série filmů o Básnících – Na nikoho se nevyvyšuj a před nikým se neponižuj. A to i na Internetu. Nenechte se „opít rohlíkem“ autoritativně stylizovanými zprávami. Pokud někdo jedná šéfovsky – neznamená to ještě, že šéfem opravdu je – a už vůbec ne vaším. Autoritativní tón může být pokusem o vaši manipulaci – a tu je třeba v zárodku zmařit. Na druhé straně – nedělejte sami lidem to, co nechcete, aby dělali vám.

Jste ve věku, kdy již možná sami zatoužíte poznat někoho, s kým jste si dosud jen psali. I teď je zapotřebí se mít na pozoru. Pokud jste na schůzku sami zvaní, buďte obezřetní, co se týče místa – nenechte se vylákat někam na odlehlé místo, raději trvejte na kavárně a podobně; pokud partner nepřistoupí na vaše podmínky, schůzku odmítněte. Ale i tak raději o svých plánech někomu řekněte. To jsou věci dost samozřejmé, ne? Ale podobně postupujte i pokud budete schůzku iniciovat. Nebylo málo případů falešně podvedených, okradených či znásilněných ...

Podezřelý hovor

Konverzační prostředky typu ICQ či chatu připomínají svým využitím konverzaci v reálném čase. Řeč plyne a vy na sebe nevědomky prozradíte věci, že vám to nebude milé. Dávejte pozor a sledujte varovné příznaky toho, že s vaším partnerem není vše tak úplně v pořádku. Nemusíte hned v každém vidět úchylného zločince ... ale opatrnosti není nazbyt.

Zbystřete pozornost, pokud na vás váš spolubesedník chce jakékoliv rodinné údaje, přesná jména, adresy a podobné informace. Berte to z tohoto pohledu – ptali byste se vy při běžném hovoru někoho na něco podobného?

Řeč „o ničem“ ukolébá pozornost ... ale vzpomeňte si na „šrapnel“ inspektora Trachty, jak jej učil praktikanta Hlaváčka ... ukolébat pozornost vyšetřovaného ... a potom jednou dobře mířenou ranou získat to, chci. Pozor tedy na konverzaci ... (www.cimrman.at/list.php?l=9&str=P)

Tok podávaných informací by měl být v rovnováze s tokem informací přijímaných ... Pokud si připasáte jako u výslechu, určitě není něco v pořádku ... A pokud jsou vaše dotazy přímo odmítány ... jde jistě o záležitost nanejvýš podezřelou.

Sledujte způsob, jak s vámi partner mluví. Pokud používá téměř rozkazovacího způsobu a doslova na vás vynucuje různé věci, je to zřejmě velmi netrpělivý podvodník ... bude velmi rozumné debatu ukončit.

Přes Internet lze leccos nakoupit či zařídit. Dávejte ale pozor na formuláře, které je zapotřebí vyplnit. Obvykle vás nutí se k dané stránce zaregistrovat, přičemž je zapotřebí zadat spoustu údajů, které s nákupem nemají co dělat. Pak vyplníte teprve objednávkový formulář.. Mezitím již protější server u vás na počítači založil bez vašeho vědomí malý soubor cookie, který mu pomůže vás příště identifikovat. Suma sumárum – prozradili jste o sobě řadu informací. Renomované společnosti je nezneužijí – mají svou pověst a svou klientelu. Ale pokud je dáte všanc náhodné nabídce, není to již tak jisté. Každopádně není na škodu cookies tu a tam promazat a k objednacím stránkám se přihlašovat raději anonymně, pokud je ta možnost.. Je jasné, že podklady o bankovním spojení, hesla a tak podobně by stránkám Internetu nesvěřil snad ani ten nejnaivnější uživatel.

Jistě jste slyšeli o podvodných dopisech elektronické pošty, falešné charitě a dalších pokusech obrátit důvěřivé lidi o peníze – nebo si z nich alespoň nezapně vystřelit. Navštivte tu a tam server Hoax (www.hoax.cz) a informujte se o takových situacích a konkrétních formách podvodů. znáte to – aby bylo s nepřitelem možné bojovat, je zapotřebí ho poznat.

Také mobilní telefony mohou být nebezpečné

S trocho nadsázky lze snad již napsat, že tak, jak se počítače přizpůsobily požadavkům komunikace, tak se telefony, v té mobilní podobě, začínají v leccems prodírat do říše počítačů. A právě proto je i s mobilními telefony pracovat obezřetně a být opatrný na to, co a komu posíláme a co je posíláno nám. Aby mobilní telefon sloužil tak, jak od něj očekáváme, měli bychom dodržovat určité zásady:

Mobilní telefon hravě odnese i malé dítě – na rozdíl od počítače. Ale mobilní telefon obvykle obsahuje stejně cenná data – databázi adres vašich přátel a případně i obchodních kontaktů. Proto byste neměli nikdy dávat – obrazně řečeno – mobil z ruky. Ztráta přístroje samého by byla jistě nepříjemná, ale kdyby se paměť mobilu dostala do nepovolných rukou, mohlo by to ohrozit i jiné lidi nebo i firmy.

Korespondence zprávami SMS je velmi oblíbená. Pokud vám ale přijde zpráva od někoho, koho neznáte, zachovejte maximální obezřetnost – raději neodpovídejte, pokud si nejste jisti tím, že nejde o nekalé úmysly odesílatele.

Stejně jako v elektronické poště, tak i pomocí mobilních telefonů jsou rozesílány zprávy o falešných výhrách, dědictvích a podobně. Zachovejte chladnou hlavu a smiřte se s tím, že jde pravděpodobně jen o nezapný žert – v lepším případě. V tom horším případě ... podvodníků je na světě stále víc ...

Pokud zpráva vyžaduje zadání nějakých osobních údajů, smažte ji raději hned a zapomeňte na ni. Nikdy nikomu například neposkytujte své rodné číslo. Mohl by pak vašim jménem natropit takové věci, o jakých se vám ani nezdá.

Také pomocí mobilu lze zvat na schůzky. Platí tu totéž, co bylo řečeno u počítačů a elektronické korespondenci. Navíc není nikdy vyloučeno, že protější mobil byl odcizen a jeho vlastník teď zkouší štěstí s uloženými adresami ...

Pokud vám připadá, že není v relaci stav vašeho kreditu s využitými službami, raději kontaktujte operátora. Nebyl byste první ani poslední, jehož kredit byl „vytunelován“.

A z hlediska čistě lidského – nepřehánějte to s mobily. Má ho skoro každý, tak nemusíte neustálým ťukáním oslňovat okolí ... a mnoha lidem může a je vyzvánění v těch nejnevhodnějších případech být vysloveně protivné ...

Stručně o bezpečnosti pro děti

V této kapitole si udělejme heslovitou rekapitulaci pravidel, kterými by se děti měly řídit při práci s počítačem.

Nenechte se ukolébat pocitem, že u počítače jste samy. Představujte si monitor jako zrcadlo, za kterým někdo číhá a sleduje vaše počínání – může a nemusí vám uškodit. Záleží jen na vás.

- Nikdy nikomu bezdůvodně nesděluj osobní údaje – celá jména a adresy (včetně těch mailových a telefonních čísel) – a to nejen svoje, ale ani svých rodičů a přátel. Neposílej ani fotografie.
- Pokud takové věci znáš, pak v žádném případě neposkytuj nikomu žádné údaje o hospodaření své rodiny; to se týká třeba čísel bankovních účtů, kreditních karet a podobně. Nesděluj ani takové zdánlivě nevinné údaje, jako poznávací značky automobilů a podobné informace, které lze pak zneužít.
- Neprozrazuj své přístupové údaje na své stránky v Internetu (přihlašovací jméno a heslo) ani k elektronické poště.
- Nedomlouvej si s cizími lidmi osobní schůzku; pokud by k něčemu takovému mělo dojít, pak jediné se souhlasem rodičů a třeba i v jejich doprovodu.
- Pokud tě někdo uráží, napadá nebo s tebou mluví vulgárně, sprostě nebo jinak nepřiměřeně věku, přeruš s ním prostě komunikaci. Na zprávy a zásilky s urážlivým nebo sexuálně zabarveným obsahem neodpovídej – ale také je nemaž a ukaž učitelí nebo rodičům.
- Na druhé straně si ale o takové zprávy přímo nekoleduj – nenavštěvuj stránky, která výslovně nejsou určeny dětem ! Z internetové adresy nikdo nepozná, že hovoří s dítětem. Na většině stránek s lechtivou tematikou je dnes upozornění, že stránky jsou určeny pro osoby od určité věkové hranice (třeba od 18 nebo 21 let).
- Při konverzaci se nikdy nevydávej za někoho jiného (třeba dokonce za vlastní rodiče), neslibuj nikomu nic a „nevytahuj“ se tím, co máš nebo dokonce ani nemáš ... Anonymita uživatele počítače je jen zdánlivá – můžeš si v lepším případě koledovat o ostudu, ale v horším případě i o návštěvu zlodějů.
- Pokud ti někdo po Internetu něco nabízí – buď jen tak nebo za nějakou protislužbu – bude bezpečnější takové nabídky ignorovat. Ve světě dospělých nikdo nic nedává zadarmo.
- Dbej na bezpečnost rodinného počítače – nepracuješ přece na něm sám a jeho zavirování může poškodit i data ostatních členů rodiny. Dívej se na soubory přicházející z Internetu tak, jako kdyby byly zavirované. Nebezpečí nejvyššího kalibru představují přílohy poštovních zásilek doručených z neznámého zdroje.
- Pokud máte doma stanovená co se týče počítače a přístupu na internet určitá „pravidla hry“, dodržuj je. Jednou ztracená důvěra se získá zpět jen velmi těžko.

Rodiče dětem

Úvodem bychom si měli uvést motto důležité pro další povídání:

„Pokud chcete mít ve věcech Internetu u dětí autoritu, musíte Internet sami bezpečně ovládat“.

A tím ovládáním se nemyslí znalost toho, že klávesou F1 zapnete nápovědu ... Znamená to také vědět o možných nebezpečích a dokázat o nich fundovaně pohovořit...

Tohle nepodceňujte. Dítě instinktivně vycítí, kdy není ten, kdo ho chce poučovat, silný v kramflecích – a v tu chvíli je po autoritě. Dítě snad bude pokyvvovat, občas souhlasně zamručí, ale váš výklad přestane vnímat, jsa již schováno ve svém vlastním světě.

Rodiče dosti podceňují aktivity svých ratolestí u domácích počítačů. Děti jsou sice tiché, nezlobí, ale znáte ono pořekadlo o tichu před bouří ... Dnešní rodiče, vás nevyjímaje, jsou sice vytížení, přetížení, unavení a vyčerpaní ... jenže se vyplatí tu a tam ještě uspořít nějakou tu chvíli a věnovat ji dětem ... nenápadně se vyptat na jejich práci s počítačem, na to, co a jak od něj očekávají a co dostávají ... a zda se neděje něco, co by mohlo vzbudit určité znepokojení.

Existuje tu ještě jedno vodítko ... snad spíše přátelská rada – děti mladší deseti let by neměly samy s Internetem pracovat. To se ale nebude dětem příliš zamlouvat – a chronicky časově přetížení rodiče by asi při požadavku na odčerpání dalších vzácných minut jejich času žalně zakvíleli ... I když ... říká se sice, že čas jsou peníze ... ale peníze také nejsou všechno. Nepodceňujte dialog s dítětem o možných nebezpečích – alarmující jsou výsledky průzkumů, podle kterých znalost českých dětí o nebezpečích například seznamování se po Internetu jsou podprůměrné.

Co dítě dělává?

Abychom mohli specifikovat nebezpečí a předcházet jim, je potřeba si nejprve trochu ujasnit, co vlastně ty naše ratolesti s novodobou komunikační technikou provozují.

Co vlastně víte o dítěti a jeho počítači?

Posaďte se někde v klidu, bez televize a jiných rušivých prvků a pohovořte si s dětmi. Zvolte při tom taktiku „internetového vyzvědače“ – povídejte si volně a nenásilně, ale do hovoru tu a tam zamontujte nějakou tu otázku tak, aby odpověď vyplynula nenásilně, jako by sama od sebe. Nechte se dítětem poučit, jak a co dělá a o službách, které používá ... nebudeme si to chtít připustit – ale i my se od dětí můžeme nenápadně leccemu přiučit.

Mluvte s dítětem jeho jazykem ... dnes se používají kdejaké slangové a odborné termíny a amerikanismy ... malé dítě by se přívalem neznámých slov mohlo vyděsit (a ty starší nemile překvapit nás – nemuseli bychom pak rozumět spíše my ...).

Děti jsou přímé a spontánní. Proto pokud by cítily, že není někde něco v pořádku, asi je to bude trápit a brzy vám to přímo či nepřímou řečnou nebo naznačí. Nechtejte se té informace ihned a nevyděste dítě náhlou změnou tónu – hlasem vyděšeným nebo znepokojeným či dokonce kárajícím a vyhrožujícím. Vracejte se k znepokojivému tématu raději jakoby po spirále ... občas, dotekem, ale systematicky.

Jako rodinný pedagog jistě víte, že opakování je matka moudrosti. Proto se vyplatí, když budete dětem stále opakovat, jak je důležité opatrovat informace o své i cizí identitě, neprozrazovat nic o sobě ani rodině – ba ani kamarádech a známých. Ale nemělo by se k tomu přistupovat direktivně (jestli někomu řekneš své příjmení, přijdeš do pekla ...) ale spíše formou vyprávění (slyšel jsi už, jak Pepíček s Horní Lhoty prozradil jednomu strejdovi, kam si chodí hrát .... a stalo se ... ???).

Tak jako jsme byli my tázáni, s kým sedíme v lavici a s kým chodíme do družiny ... dnes bychom se jako rodiče měli zajímat i o internetové kamarády svých dětí.

Za války se říkalo, že pilot po sestřelení musí co nejdříve znovu do vzduchu; bylo to moudré, aby se nestihl vytvořit blok, který by bránil příště v létání strachem z možné další fatální příhody. Stejně tak, pokud dítě

prodělá na Internetu nějakou nepříjemnou zkušenost – ať již vlastní vinou nebo ne – není na místě křik, výhrůžky a zákazy. Zakázat přístup na Internet není řešení – tím byste dítě doopravdy potrestali k jeho škodě. Lepší je vhodná rada a podle potřeby domluva ... ono se to řekne, ale chybami se člověk opravdu učí.

Pokud dítě natchytáte u stránky s „nevhodnou“ tematikou ... Snad je lepší věřit tomu, že se na ni dostalo doopravdy zcela náhodou. Může to být i pravda. Stoprocentní ochrana neexistuje ... a mezi námi ... znáte to sami – zakázané ovoce nejméně chutná. A řeči kamarádů dokážou své. Lepší než zákazy je snad jistá osvěta ... “Když myslíš, že bys o něco přišel, tak se na to podíváme spolu ... hmmm, no tak vidíš, nic zas tak převratného tu není.“. Jistě, prohlížeče nabízejí filtry a různé pomůcky ke ztížení dostupnosti nevhodných informací. Lepší ale je doopravdy, když dítě samo pozná, že to vlastně ani tak moc nemá cenu se po takových věcech pít.

Svět Internetu vypadá tak trochu jako svět pohádek. Ale jen v pohádkách obvykle vítězí dobro nad zlem. A děti mívají tendenci vidět v dospělých dobré a spravedlivé bytosti, co se nemylí, nelžou a nezpůsobí nic zlého. Bude otázkou taktického a citlivého přístupu, dětem tento obrázek trochu pokrýt. Děti by měly počítat s tím, že lidé jsou v postatě dobří, ale najdou se i jedinci, kteří jsou tak trochu jiní. A že se takoví najdou i na Internetu, to je přece jasné. A také není pravdou vše, co se povídá. Zde bude u malých dětí asi potřeba obzvláště citlivého přístupu. Proč se někde píše něco, co není pravda? Snad spíše by pomohlo vysvětlit věc tak, že některé informace jsou starší a neúplné, lidé mezitím se naučili něco jinak a lépe ... A pokud bude potřeba, jsme tu přece my, rodiče a učitelé ve škole ... Jen se musíme modlit, aby se Pepíček ze 3.A neptal při hodině paní učitelky na to, jaký je význam lubrikačních gelů při sado-maso praktikách .... učitelů je už tak málo ...

Jak dítě „bere rozum“, začne si uvědomovat, že je součástí určitého lidského společenství. A že je zapotřebí dodržovat určité pravidla slušného chování. Pozdravit, poprosit, poděkovat ... Neřekl jsi to kouzelné slůvko „prosím“ ... dokud ho neřekneš, nic nedostaneš ... pamatujete? Svět na Internetu je jen jakýmsi odrazem toho světa skutečného ... a proč by měla právě tam platit pravidla jiná? Či spíše proč by neměla platit ta pravidla osvědčená z reálného světa? Zahájit a ukončit konverzaci pozdravem, poprosit a poděkovat ... je to jen pár stisků kláves navíc, ale rámuje to obrázek o korespondujícím.

Že dítě nesmí odnést z obchodu bonbónky bez zaplacení ... to se dozví velice brzy. Ve škole nesmí opisovat – i zde by následoval trest. A opisování, to je do důsledku vzato vlastně krádež duševního vlastnictví. Dítě by si mělo uvědomit, že volně prezentované informace na Internetu jsou sice zcela veřejné, ale i je někdo musel vytvořit, obrázky namalovat nebo vyfotografovat a hudbu složit. Není tedy slušné takové věci jen tak vzít a někam třeba poslat jinam nebo dokonce vydávat za své. Dítě by mělo vědět, že pokud chce informace převzít, mělo by také uvést odkud a proč to udělalo. A že pokud by něco později chtělo dokonce šířit za úplatu, měli by s tím rodiče moc veliké nepříjemnosti. A také by mělo dítě vědět, že policie nejen dozírá na to, aby školáci nechodili na červenou přes ulici, ale že jsou i tací policisté, co sedí u počítačů a sledují, zda někde někdo nedělá něco, co se na Internetu nesluší.

A možnost poslední ... pokud máte podezření, že vaše děti s počítačem provádějí věci, které by neměly, lze jejich činnost sledovat speciálním softwarem monitorujícím činnost uživatele. Že se to ale dítě nesmí dozvědět, to je jasné. Zajímavé může být vysledovat i to, jaké informace vlastně dítě shání na Internetu především a jaké soubory a kolik si stahuje.

Dbejte také o zdraví svého dítěte. Nenechte ho vasedávat před monitorem celé večery a víkendy. Opravdu to „nepotřebuje do školy“. Svět kolem je o tolik pestřejší než monitor počítače. Co je to platné, že bude dítě umět bravurně surfovat po celém světě, když pak samo nepozná sedmikrásku od kopretiny a na Sněžku vyjede kvůli obezitě jen lanovkou? Živí přátelé kontra bezejmenní korespondenční partneři z ICQ ... virtuální realita dovede po kouskách nahradit skutečný svět a zdeformovat mozek ... a není to jen tvrzení z říše sci-fi. Ne že by snad obrazovka mladého adepta počítačových věd fyzicky vucnula, ale i tak by mohli psychiatři vyprávět. Závislosti se netvoří jen na drogách ... respektive ... i počítač a zvláště pak Internet se může stát drogou.

Psychika dítěte a Internet

V souvislosti s duševním vývojem dítěte a Internetem bylo popsáno hezkých pár stránek papíru. Problém je v tom, že v psychických záležitostech živých tvorů se není možné jednoznačně orientovat jako v automobilových motorech – nalézt příčinu poruchy a odstranit ji. Často bývají na překážku věci sami „vědci“, kteří než aby si „zadali“ často úmyslně nové poznatky blokují a ignorují. Nemajíce pozhánání „vědy“, budeme tedy jen spekulovat.

Tím, že internet poskytuje informace ihned a v libovolném množství se dá v podstatě částečně urychlit vývoj dítěte a jeho psychiky. Mladý člověk získává znalosti ... ale dalo by se říci, že se mu tím zkracuje dětství. Je takové zrychlené dospívání vůbec žádoucí? Asi ne tak zcela a ne tak ve všem.

O závislosti na drogách či alkoholu se obecně ví a je to přijímáno jako „opravdová nemoc“ se všemi důsledky. Ovšem u Internetu je příčina příliš abstraktní – i když důsledky stejné. Co radit ... snad to, že pokud se příznaky závislosti projevují, bude lépe začít jednat. A bohužel v tomto případě asi poměrně nekompromisně ... hledat chyby u sebe. Proč dítě vysedává stále před počítačem? Není to náhodou tak trochu vina rodičů, kteří nejsou dítěti schopni dát to, co od nich očekává? Čas, porozumění – prostě nějaké to lidské teplo?

Na co byste si jako rodiče měli dávat pozor nejvíce? Asi na počítačové hry. Virtuální svět dokáže člověka vtáhnout do děje tak, že je ochoten mu obětovat téměř vše - rodinu, přátele, koníčky i zaměstnání. Připomíná to závislost na hracích automatech ... jen „opravdové peníze“ tu chybí. Spíš to tak trochu připomíná úpis pekelníkům – hraje se tu, s trochou nadsázky, o duši samotného hráče. Zapálený hráč ovšem také ztrácí zpětnou vazbu ... zabíjení a další krvavé a násilné činy jsou ve virtuálním světě přece tak obvyklé. Ale za tenkou hranicí do světa běžných lidí již tlačítko RESET neexistuje ... a jen o kočkách se tvrdí, že mají devět životů ... Dokonce existuje případy, kdy si hráči své spory z virtuálního světa řešili ve světě reálném ... a spor skončil smrtí – skutečnou. Stalo se to v Číně, kde také vzniklo první specializované zdravotnické pracoviště, zabývající se léčbou závislosti na online hrách. Smrtí mohou ale končit i případy vyčerpání po řadě hodin strávených před monitorem nad psychicky vyčerpávající hrou. ...

Internetová závislost není přesto přijímána oficiálními kruhy zatím příliš vstřícně. A ještě méně vstřícněji je zřejmě přijímáno nebezpečí další, o kterém se ví a mluví ještě méně. Je to nebezpečí vyplývající ze střídání identit. Co je schizofrenie a podobné poruchy, to ví skoro každý. Ale střídání identit a tím de facto úmyslné rozpolcování vlastní osobnosti je na internetu tak snadné a běžné ...

Není něco v pořádku?

V předchozí kapitole jsme si říkali spíše o tom, co byste měli a mohli dělat jako prevenci. Stane se však, že někde něco selže, není něco v pořádku ... zkrátka – jde do tuhého. Příznaky přicházejí zvolna a postupně, ale pak mohou události nabrat obrátky ... Co signalizuje nebezpečí?

- Dítě se stává tajnůstkářským. Chce být u počítače samo a skrývá své aktivity. Odmítá si s vámi popovídat na téma „co nového na Internetu“.
- Dítě vaše dotazy odbyvá tvrzeními, jako že vám do jeho aktivit nic není a že byste tomu stejně nerozuměli (ruku na srdce – odkudpak tyhle formulace má?).
- Na počítači se objeví zdánlivě nemotivované „podivné“ programové vybavení, které obvykle není potřeba (nástroje pro hackery, programy pro „rozlomení“ a kopírování CD a DVD ... atd).
- Stopy své činnosti dítě maže (mizí obsah poštovní schránky včetně koše a složek s odeslanou poštou, složka historie prohlížení Internetu je prázdná...)
- Podezřelé mohou být neodůvodněné aktivity vázané na zcela určitý čas (den, hodinu, minutu).
- Pokud je dítě v zajetí mobilní komunikace, může být znepokojivý vzrůst požadavků na financování této záliby.

Ovšem pozor – domov není jediným místem, kde se vaše dítě může připojit na internet. Děti se připojují online nejen z osobních počítačů doma, ale také ze školy, od přátel nebo z internetových kaváren.

Vy chcete pomáhat – a kdo pomůže vám?

milí rodiče, nebojte se, vaše situace není beznadějná. Nejste v tom sami; dětí surfuje po Internetu nespočetně. A jim ku pomoci je tu Czech Safer Internet awareness node – první projekt programu Safer Internet v České republice, který získal podporu Evropské komise.

Stránky **Saferinternet.cz** najdete na adrese <http://www.saferinternet.cz>.

Cílem projektu je zvýšit povědomí českých uživatelů internetu, zejména dětí, pedagogů a rodičů o možných hrozbách světové sítě, ale také vyvolat diskusi, která napomůže definovat co je to závadný či škodlivý obsah, co

Lze považovat za riziko, jak se potenciálním hrozbám vyhnout. Součástí projektu jsou akce věnované tématu s ohledem na existující evropské zkušenosti a chystané aktivity Evropské komise.

Takže nečekejte a zkuste se na tyto stránky podívat. Něco se naučíte sami a rozhodně nebude na škodu, když budete o nějaký ten krůček ve znalostech před svými ratoletmi.

Konflikty se zákonem

Třech míst, kde se nezkušený a lehkomyšlný člověk může dostat do konfliktu se zákonem, je až překvapivě mnoho. Vyjmenujme si některé z nich:

- Pornografie – zejména dětská pornografie. v celosvětovém měřítku asi 300 - 500 pedofilů.
- Urážky – obvykle jde o delikty proti orgánům a zástupcům cizích států a ústavním činitelům.
- Oslava a propagace násilí – rasismus, podněcování rasové nesnášenlivosti, xenofobie apod.
- Politický extremismus – například stránky neonacistů i celé sítě.
- Podvody – podvodně získávané úvěry na nákup zboží, podvodný prodej zboží apod. Podvody na úseku elektronického obchodu a praní špinavých peněz
- Vydírání – Internet může být prostředkem i důvodem vydírání.
- Sabotáže a špionáže – proniknutím do cizích počítačů a zneužitím jejich obsahu.
- Nekalá soutěž – nevyžádané reklamní zásilky a reklama v rozporu se zákony o nekalé soutěži.
- Loterie a hazardní hry – jde o pyramidové („letadlo“) a hazardní hry nabízející výnosy, pokud pro hru získáte další zúčastněné.
- Protiprávní manipulace s léčivými a omamnými látkami, zejména neznámého původu z ciziny.
- Porušování autorského práva – neautorizované kopírování textů, hudby a obrazu stahováním z internetu.
- Nepřípustné přivlastnění jména domény – pokusy o prodej předem blokovaných názvů domén firmám, u kterých se o doménu předpokládá jejich zájem a které se o názvy přihlásí později než delikvent. – právo se staví na stranu firem.
- Ublížení na zdraví a usmrcení – třeba násilným zásahem do počítačů přímo ovlivňujících medikaci pacientů v nemocnici.

Víte, jak děti používají internet?

World Wide Web (WWW-„světová pavučina“) obsahuje obrovské množství webových stránek a dětem nabízí nekonečné možnosti, jak získat v tomto moři informací nové znalosti, komunikovat a bavit se.

Internet má ovšem i svoji odvrácenou tvář – podobně jako ve skutečném světě, i na internetu se vyskytují lidé nepřející, úchylní a zločinní. Proto je třeba dodržovat jistá pravidla, jak se vyhnout možným problémům po kontaktu s takovými lidmi a jejich aktivitami. Potřebné informace a rady poskytuje řada zdrojů - jedním z nich jsou webové stránky projektu pro bezpečnější internet: Saferinternet.cz.

Některé poznatky o chování dětí na webu:

- Děti i rodiče se shodují na skutečnosti, že internet je užitečným zdrojem informací a zábavy
- Děti jsou si vědomy, že o internetu vědí víc než jejich rodiče
- Většina dětí ví, že nemají poskytovat osobní údaje, ale přesto jsou ochotny uvádět víc informací, než by povolili rodiče
- 14% dětí se osobně setkala s někým, koho poznaly prostřednictvím internetu, ale jen 4% rodičů připouští, že k tomu skutečně mohlo dojít.
- 44% dětí, které surfují po internetu, navštívilo pornografické stránky
- 30% dětí vidělo webové stránky obsahující násilí, zatímco tuto možnost připouští jen 15% rodičů

Zdroj: SAFT Cross-European Survey (2003, www.saftonline.org)

Poznatky z výzkumu realizovaného v České republice projektem Saferinternet.cz ve spolupráci s agenturou Gemius v roce 2006:

- Většina dětí ve věku od 12 do 17 let používá internet doma (96 %) a ve škole (62 %). Volný přístup k internetu z těchto dvou zdrojů zvyšuje četnost použití internetu do takové míry, že 85 % dětí se označuje za intenzivní uživatele (používající internet každý den). Pouze 15 % z nich o sobě tvrdí, že jsou mírní uživatelé (používající internet méně často než každý den).
- Mezi internetovými aktivitami, o které mají děti zájem, je na prvním místě **surfování** jako nejčastější činnost (93 %); následuje emailování (88 %), instant messaging (57 %), internetové hry (57 %) a chatování (51 %).
- Rozsáhlé a intenzivní využívání internetu dětmi znamená, že jsou vystaveny nechráněnému přílivu všech druhů informací, které internet poskytuje. Messengery a chaty na internetu usnadňují výměnu osobních dat. **Děti, které se s někým na internetu potkaly (49 %), velmi často o sobě prozrazují údaje neznámým internetovým uživatelům: emailovou adresu (84 %), foto (73 %) nebo telefonní číslo (60 %)!**
- **Odesílání osobních informací** je opakované - většina dotazovaných dětí odeslala neznámému člověku na internetu telefonní číslo, domácí a emailovou adresu nebo fotku. Několikrát odeslalo své foto 79 % dotazovaných a telefonní číslo odeslalo 72 % respondentů. **Téměř polovina dětí poslala svou domácí adresu, aniž by si uvědomila nebezpečí takového činu.**

Zdroj: Saferinternet.cz

Bezpečnější internet v České republice

CzeSICON (Czech Safer Internet COmbined Node) je český projekt, který získal podporu Evropské unie v rámci programu [Safer Internet](#). Cílem projektu je zvýšit povědomí českých uživatelů internetu, zejména dětí, pedagogů a rodičů o možných hrozbách světové sítě, ale také vyvolat diskuzi, která napomůže definovat, co je to závadný či škodlivý obsah, co lze považovat za riziko, jak se potenciálním hrozbám vyhnout.

Základní cíle Saferinternet.Cz

- Provést mediální kampaň, která bude podporovat diskuzi mezi dětmi, učiteli, rodiči, zákonodárci a policií ohledně zásad bezpečného používání internetu.
- Vytvořit Helpline kde budou moci děti nebo dospělí informovat o týrání nebo špatném zacházení. helpline bude poskytovat psychologické a sociální poradenství především dětem, které se dostanou do potíží díky zneužívání internetu k šikaně, vyhrožování, pedofilii, apod.
- Vytvořit ve spolupráci s Policií ČR Hotline pro hlášení výskytu ilegálního obsahu na internetu, především dětskou pornografii, pedofilii, apod. Taková možnost zatím v ČR chybí a policie má odpovídající nástroje, jak ilegální obsah potlačit.
- Spolupracovat se zákonodárnou mocí a příslušnými úřady na vzniku akceschopného operačního manuálu pro českou Hotline.
- Založit speciální zájmovou skupinu spolupracující s internetovými poskytovateli, mobilními operátory a poskytovateli internetových služeb a obsahu s cílem označit a potlačit ilegální obsah v nových médiích.
- Založit a udržovat formální i neformální s hlavními představiteli státní moci, tisku, médií a telekomunikačních firem a organizovat účinné a efektivní akce a opatření týkající se bezpečnějšího používání internetu a nových médií.
- Uskutečnit školení a semináře pro učitele a odbornou veřejnost na podporu výchovy mládeže v oblasti bezpečnějšího používání internetu.
- Aktivně spolupracovat s ostatními národními nódy organizovanými v evropské síti s cílem co nejeftivnější výměny zkušeností a konkrétních příkladů z praxe.

Důležitou součástí plánovaných aktivit je snaha vytvořit, ve spolupráci s odpovídajícími partnery, efektivní a důvěryhodný prostředek pomoci dětem, které se cítí ohroženy, aby překonaly své problémy zaviněné stykem s nelegálním obsahem na internetu nebo nepatřičným chováním uživatelů internetu, vytvořit realistickou metodologii pro analýzu podobných hrozeb a realizovat komplex celonárodních osvětových kampaní zaměřených na skutečnosti, které vytvářejí diskomfort nebo hrozby na internetu.

V rámci kombinovaného projektu CZESICON byla zahájena činnost internetové asistenční (helpline) a horké linky (hotline):

První česká Safer INTERNET HOTLINE

Safer Internet Hotline (www.internethotline.cz) je řízena [Nadací Naše dítě](#), ve spolupráci s Policií ČR bojuje proti ilegálnímu obsahu, umožňuje občanům České republiky hlásit nelegální obsah, především dětskou pornografii a další formy komerčního a sexuálního zneužívání dětí a předávat oznámení příslušným činným orgánům.

Poslání a úkoly horké linky

- Získávat od široké veřejnosti informace o tom, na jakých webových adresách jsou aktivní odkazy na dětskou pornografii, nabídku dětské prostituce, sdružování pedofilních zájmů a další internetovou kriminalitu (extremismus, nelegální obchodování, nabídka drog a zakázaných látek, internetové podvody...).
- Informace a podněty bude Internet Hotline předávat Policii ČR a získávat od ní zpětné vazby.
- Ve spolupráci s provozovateli internetových služeb bude Internet Hotline usilovat o to, aby aktivní nelegální adresy byly po zdokumentování Policií ČR z internetu vymazány.
- Informace o internetové kriminalitě bude Internet Hotline předávat do sítě [INHOPE](#), která sdružuje další Horké linky v Evropě, Kanadě a US (<http://inhope.org>).

INTERNET HELPLINE - česká asistenční linka na pomoc dětským obětem internetové kriminality!

Safer Internet Helpline (www.internethelpline.cz) je provozována [Sdružením Linka bezpečí](#), poskytuje dětem a dospívajícím první pomoc formou psychologické a sociální asistence při práci s internetem a také jim poradí, jak bezpečněji internet používat.

Speciální asistenční služba **Internet Helpline** je zřízena na stávající bezplatné **Linke bezpečí (800 155 555)**, kam mohou děti nebo dospělí ohlásit zneužívání dětí při komunikaci na internetu. Odborní konzultanti dětem poskytnou nezbytnou psychosociální pomoc a poradí, jak bezpečněji internet používat. Jde především o případy, kdy děti pociťují znepokojení a ohrožení během prohlížení webových stránek, při chatování a hraní her nebo když jsou obtěžováni prostřednictvím mobilu či jiných komunikačních médií.

Poslání a cíle INTERNET HELPLINE

- Rozšíření služeb krizové intervence SLB formou poradenského centra Helpline pro bezpečné používání internetu. Výstavba portálu www.internethelpline.cz.
- Informační kampaň za bezpečnější internet na základních a středních školách ČR – ve spolupráci s partnery kombinovaného projektu Safer Internet Plus.
- Aktivní spolupráce na mediální informační kampani v hromadných sdělovacích prostředcích, realizace tiskových konferencí, odborných diskusí; spoty, letáky.
- Spolupráce a rozvoj partnerství s klíčovými činiteli, tj. policií a dalšími státními i nestátními institucemi, mediálními skupinami, odborníky a sdruženími.
- Členství v síti **INSAFE**, která sdružuje a koordinuje Asistenční linky – národní uzly Bezpečného internetu po celém světě (www.saferinternet.org).
- Internet Helpline šíří ve spolupráci s partnery povědomí o problematice bezpečného internetu v ČR, usiluje o účinnou prevenci a odbornou pomoc dětským obětem kriminality na internetu.
- Zajištění potřebných sponzorských zdrojů, aby Internet Helpline navázala činnost i v dalších letech po ukončení dvouleté grantové podpory Evropské komise.

Projekt **Saferinternet.cz (CZESICON)** a jím zřízené internetové **Helpline** a **Hotline** spolupracují s celoevropskými projekty **INSAFE**, **INHOPE** a **Europe Direct**.

Projektový tým

Koordinátor projektu: **CZI s.r.o.** (www.czi.cz)

Tým:

- **Nadace Naše dítě** (www.nasedite.cz) - řídí **Internet Hotline**
- **Sdružení Linka bezpečí** (www.linkabezpeci.cz) - řídí **Internet Helpline**
- **Software602 a.s.** (www.software602.cz).

Kontakty:

Ing. Pavel Vichtera, koordinátor projektu; gsm:605252963;
Dr. Zdeněk M. Záliš, manažer projektu, gsm: 602 262582;
e-mail: info@saferinternet.cz; Internet: www.saferinternet.cz